

GEOGRAFENS TESTAMENTE NORDEN

Inledning

Geografens testamente – Norden är en programserie med utgångspunkt i ämnet geografi. Serien är en fortsättning på *Geografens testamente – den stora Sverigeresan*, fast denna gång beger sig Holger och Mortensen ut i hela Norden. Programserien är på tio avsnitt och vänder sig till årskurs 4-6.

I handledningen kan du läsa övergripande om att undervisa i geografi med hjälp av serien. Dessutom finns det arbetsblad till varje avsnitt.

Serien och handledningen är förankrade i Lgr11. I slutet av handledningen beskrivs vilka delar av det centrala innehållet som serien berör. Geografiämnets fyra förmågor är i fokus i handledningen:

- analysera hur naturens egna processer och människors verksamheter formar och förändrar livsmiljöer i olika delar av världen,
- utforska och analysera samspel mellan människa, samhälle och natur i olika delar av världen,
- göra geografiska analyser av omvärlden och värdera resultaten med hjälp av kartor och andra geografiska källor, teorier, metoder och tekniker, och
- värdera lösningar på olika miljö- och utvecklingsfrågor utifrån överväganden kring etik och hållbar utveckling.

Om programmet

Geografens Testamente är en rafflande skattjakt genom Norden – från Danska Fyn i söder, till Svalbard i norr. I tio avsnitt (10x20min) får vi följa med Holger och Mortensen på jakt efter en uråldrig skatt - det mytomspunna Gjallarhornet. Men "Den Svarta Solen", ett hemligt brödraskap, vill också åt det mäktiga instrumentet. En gastkramande jakt sätter fart. Äventyret tar sin början då Holger plötsligt upptäcker mystiska anteckningar i en gammal geografibok.

Avsnitt i serien

1. Tre huvudstäder
2. Slätternas och strändernas rike
3. Fjordarnas rike
4. Fjällens rike
5. Nordkalotten
6. Samernas rike
7. Spetsbergen
8. Skogarnas och sjöarnas rike
9. De gröna öarna
10. Eldens och isens rike

Undervisa med Geografens testamente - Norden

Övergripande övningar

I undervisningen kan du förutom arbetsbladen även arbeta med övergripande övningar som täcker hela serien. Nedan följer förslag på sådana övningar:

- **Kartor.** I serien besöker Holger och Mortensen många plaster. Det dyker vid varje ny plats upp en ruta med namn på platsen samt platsbestämning i latitud och longitud. Eleverna kan skriva upp platserna och platsbestämningen, för att sedan hitta platserna på olika typer av kartor. På det sättet arbetar eleverna med färger, symboler och skalor. Det är även bra om eleverna kan arbeta med topografiska och tematiska kartor som visar platserna. Be eleverna presentera den information de kan hitta i olika kartor om platserna.
- **Val och prioriteringar.** Serien kan även vara en utgångspunkt till att ta upp värderingar med koppling till människans samspel med naturen. I vardagen gör alla människor val som påverkar miljön, även Holger och Mortensen. Vilka val gör Holger och Mortensen? Vad får detta för konsekvenser för miljön? Tänker de på en hållbar utveckling? Hur hade de kunnat göra annorlunda? Eleverna kan på det sättet reflektera över om handlingen i serien bidrar till en hållbar utveckling, samt att de kan diskutera egna handlingar i vardagen och på vilket sätt de bidrar till en hållbar utveckling.

- **Gränser.** Olika typer av gränser finns det gott om i serien, exempelvis politiska gränser mellan länder eller naturgivna gränser i landskapen. Eleverna kan arbeta med gränser i kartböcker och annat material, diskutera olika typer av gränser samt utforska egna gränser i närområdet. Vilka gränser stöter Holger och Mortensen på i serien? Diskutera även kultur- och naturlandskap och gränser mellan dessa landskap.
- **Transport.** I geografiämnet är transport ett centralt begrepp. Det är ett sätt att ta sig från plats A till B. Holger och Mortensen använder en mängd olika transporter under seriens gång. Be eleverna anteckna vilka transporter som används för att sedan arbeta med dem. De kan förslagsvis undersöka om Holger och Mortensen färdas på ett miljövänligt sätt som är förenligt med hållbar utveckling. De kan också undersöka sträckor och platser i förhållande till färdmedel, genom att göra en egen karta där platser, sträckor och färdmedel är utplacerade.
- **Landskap.** Serien är mycket lämplig för att arbeta med hur Nordens natur- och kulturlandskap ser ut samt orsaker till att det ser ut som det gör. Be eleverna uppmärksamma vad som är utmärkande för olika natur- och kulturlandskap i Norden. Vilka olika klimat, naturområden och samhällen stöter Holger och Mortensen på? Vilka orsaker finns det till att det ser ut som det gör?
- **Namngeografi.** Namn och lägen på orter, berg, hav och vatten i Norden är något som passar bra att arbeta med när eleverna tittar på serien. Eleverna kan kolla upp dessa platser i kartböcker och försöka beskriva för varandra var Holger och Mortensen rest. Arbete med namn och läge är ofta förenligt med arbete med andra förmågor i geografiämnet.

Exkursioner

- **Stadsvandring.** Utforska tillsammans med eleverna hur en stad är uppbyggd. Vilka delar en stad består av samt varför den ligger på den platsen som den gör. Gör detta genom att göra en stadsvandring.
- **Strand.** För att arbeta med geografiska begrepp som erosion, exogena- och endogena processer, vattnets kretslopp, bergarternas kretslopp, sediment, mineral och bergart kan en strand vara lämplig. Elever kan försöka hitta stenar som de kan arbeta med. Försök att klassificera stenarna och förklara varför de ser ut som de gör, koppla till mineral, bergart och bergarternas kretslopp.
- **Fiskar i affären.** Var kommer fisken ifrån? Eleverna kan undersöka vilka fiskar som säljs i affären samt vilka märkningar det finns på varorna. De kan i grupp eller enskilt samla information för att jobba med den i klassrummet. I klassrummet kan de undersöka om fiskarna som säljs är lämpliga att äta med hållbar utveckling i åtanke, på det sättet kommer val och prioriteringar in.

- **Kompassanvändning.** Arbeta med kompassen och olika typer av kartor. Låt eleverna t.ex. hitta till mål i olika väderstreck.
- **Egen tematisk karta.** Eleverna ska välja ett tema för en karta som de sedan ska göra själva. Det kan t.ex. vara en karta som visar populära platser för ungdomar i staden, platser som är obehagliga, där det vistas mest människor eller något som eleverna själva kommer på.
- **Naturlandskap och kulturlandskap.** Låt eleverna granska hur vägen till skolan ser ut. Vilka kultur- och naturlandskap kan de urskilja? Skapa en diskussion om att det mesta egentligen på något sätt är påverkat av människan.
- **Använda skogen.** Mortensen har stor skicklighet i att använda naturen för att överleva och för att hitta rätt riktning i skogen. Konstruera en exkursion där eleverna tillsammans med läraren upptäcker naturen och använder naturen för hitta till en plats. Använda gärna kartor.

Arbetsblad till varje program

Till varje program finns ett arbetsblad med övningar att använda i undervisning. Arbetsbladen är uppbyggda med samma struktur och typ av övningar. Varje arbetsblad innehåller följande: namngeografi, centrala begrepp, kartövningar, geografisk analys, diskussion eller rollspel samt eventuellt något extra.

Lgr11 - Centralt innehåll

Följande delar av det centrala innehållet i kursplanen för geografi årskurs 7-9 i Lgr11 berör denna lärarhandledning till programserien.

Livsmiljöer

- Jordytan och på vilka sätt den formas och förändras av människans markutnyttjande och naturens egna processer, till exempel plattetektonik och erosion. Vilka konsekvenser detta får för människor och natur.
- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur-och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.
- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen. Var på jorden olika resurser finns och vad de används till. Vattnets betydelse, dess fördelning och kretslopp.
- Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.

Geografins metoder, begrepp och arbetssätt

- Namn och läge på Sveriges landskap samt orter, berg, hav och vatten i Sverige samt huvuddragen för övriga Norden.
- Kartan och dess uppbyggnad med färger, symboler och skala. Topografiska och tematiska kartor.
- Insamlingar och mätningar av geografiska data från närområdet, till exempel åldersfördelning, trafikflöden och vattenförbrukning.
- Fältstudier för att undersöka natur-och kulturlandskap, till exempel hur marken används i närmiljön.
- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.

Miljö, människor och hållbarhetsfrågor

- Hur val och prioriteringar i vardagen kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.